

Наталія Миколаївна Сиско,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри
практичної психології та педагогіки Хмельницького
національного університету

ПРОФІЛАКТИЧНА РОБОТА ІЗ ЗАПОБІГАННЯ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті пропонуються підходи до організації профілактичної роботи із запобігання наркотичної залежності учнівської молоді закладів професійної освіти. Зазначено, що необхідно враховувати характерологічні особливості учнів закладів професійної освіти, специфіку соціального середовища, в якому перебуває учень; підвищувати рівень культури в навчальному закладі. Акцентовано увагу на розвиток духовної сфери учнів. Зазначено, що саморозвиток учня в процесі профілактики наркотичної залежності вимагає активної позиції самого учня у плануванні способу життя, діяльності.

Ключові слова: профілактична робота, наркотична залежність, учнівська молодь, індивідуально-психологічні особливості, заклад професійної освіти.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розуміння індивідуально-психологічних особливостей учнів закладів професійної освіти та уміння їх враховувати є необхідною умовою успішної профілактики наркотичної залежності учнівської молоді. Вирішальна роль у цій діяльності належить психологічній службі навчального закладу, яка здатна за допомогою методів, притаманних лише психології, вплинути на особистість учня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Аналіз останніх досліджень і публікацій С. В. Березина, К. Леонгарда, О. А. Листопада, Н. Ю. Максимової, А. М. Нагорної, В. М. Оржеховської, Л. Б. Шнейдер, а також результати практичного вивчення цього питання свідчать про те, що найкращим місцем проведення профілактичної роботи щодо запобігання

наркотичної залежності учнів закладів професійної освіти є сам навчальний заклад, а до первинної профілактики має залучатися велике коло учнів.

У зв'язку з цим необхідно в закладах професійної освіти створювати відповідне навчально-виховне та розвивальне середовище, в якому можливе успішне досягнення ключових завдань особистісного розвитку учнів.

Метою статті є висвітлення підходів до організації профілактичної роботи із запобігання наркотичної залежності учнівської молоді закладів професійної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. При вибудові початкового етапу організації профілактичної роботи керівники, педагоги, практичні психологи, соціальні педагоги повинні враховувати, що для учнів закладів професійної освіти притаманні певні характерологічні особливості. Надлишок фізичної енергії, висока пошукова активність з тенденцією до самореалізації стикається з проблемою засвоєння нової соціальної ролі, пов'язаної зі вступом учнів до закладів професійної освіти, що є початком шляху в доросле життя. Уявлення про цю нову роль базується на тій моделі соціуму, яку юнак чи дівчина бачить у своєму оточенні, а також на враженнях, набутих від перегляду телевізійних передач, безконтрольного входження в інформаційно-комунікативне середовище, соціальну інформаційну мережу. Модель адекватного ставлення до життєвих цінностей, до самого себе й оточуючих формується поступово. На порозі дорослого життя учень відчуває на собі суперечності між існуючою в його свідомості «ідеальною» моделлю світу й реальною дійсністю. Чим більші суперечності, тим різкішим виявляється когнітивний дисонанс, який по-різному переживається різними за своїми якостями учнями. У деяких з них цей стрес супроводжується гірким розчаруванням, нездійсненням очікувань, фрустрацією, руйнуванням самосвідомості, зміною суб'єктивного «Я»- образу, новим розумінням свого місця в оточуючому середовищі, реакціями протесту на авторитарний тон дорослих, тенденціями неприйняття ідеалів старшого покоління, що може призвести до неочікуваних вчинків. У даній ситуації «героєм» в очах учня може

стати асоціальна особистість, а цінності дворової групи однолітків можуть набути для нього найбільшого значення й залучити до наркотиків.

У зв'язку з цим при організації профілактичної роботи необхідно брати до уваги особливості об'єднання учнів у «малі групи», де вони набувають певного статусу: «формальний лідер», «неформальний лідер» – той, хто має найбільший авторитет в очах більшості членів групи, «рядові» – ті, які залишились у «простому» статусі, не обраними ні на які ролі, а також «ізгої», «парії». Індивідуальні переваги та відторгнення формують підгрупи кон'юнктивних (притягувальних) та диз'юнктивних (відштовхуваних) зв'язків між членами групи. Дуже важливо з'ясувати, чому саме так склалася структура взаємостосунків і які особистості її сформували, оскільки значний вплив на стиль групи мають індивідуально-психологічні особливості окремих її членів. У той же час будь-яка група несе на собі відбиток того виду діяльності, який формує певну спільність установок усіх її членів.

У зв'язку з цим у профілактиці наркотичної залежності учнів закладів професійної освіти великого значення набуває рівень культури в навчальних закладах: як загальної, так і психологічної, педагогічної, навчальної, виробничої, соціальної, естетичної. Культура здійснює розвивальні впливи на учня, посилюючи ресурси освітнього середовища й самої особистості, спрямовуючи її до гармонії, одухотвореності, саморозвитку та самоактуалізації.

Таким чином, при організації профілактичної роботи щодо запобігання наркотичної залежності необхідно враховувати специфіку соціального середовища, в якому перебуває учень. В даному соціальному середовищі взаємодіють усі суб'єкти навчально-виховного процесу: адміністрація, педагоги, учні та їхні батьки, які перебувають у суб'єкт-суб'єктній взаємодії, що є джерелом взаємовпливу та зворотних зв'язків, заохочень та обмежень і яка сприяє психологічним та педагогічним впливам на активний розвиток особистості учня.

Учнівська молодь згуртовується в референтні групи, які об'єднуються за спільними завданнями та інтересами: здобути знання, уміння та навички;

соціальні й робітничі компетенції в майбутній професії; досягти особистісних цілей соціально доцільним шляхом; стати успішними та самодостатніми особистостями.

Потреба в успіху виникає в учня закладу професійної освіти як бажання перевірити свої когнітивні можливості, досягти високої соціальної оцінки. Однак, ця мотивація може знизитись за умов відсутності зовнішньої підтримки. Водночас, практика свідчить, що бажання учнів до самореалізації та розвитку власного «Я» за час навчання в закладі професійної освіти стає сильнішим і корелює з формуванням сприятливого уявлення про себе, в результаті чого юнацький конформізм та орієнтація на однолітків зменшуються, натомість підвищується орієнтація на власну індивідуальність.

У зв'язку з цим, та з метою запобігання наркотизації особистості, в навчальному закладі мають бути створені психолого-педагогічні умови для самовдосконалення учнів у фізичному, трудовому, інтелектуальному розвитку.

Усі види діяльності, що здійснюються в навчально-виховному процесі (загальноосвітня, професійна підготовка, гуртки, секції тощо), самі по собі вже є альтернативними щодо наркотизації видами діяльності, які мають захопити інтереси учнів відповідно до їхніх особистісних уподобань, нахилів та здібностей, що сприяє розвитку самоефективності учнів закладів професійної освіти.

В результаті взаємодії внутрішнього світу учня із зовнішніми впливами відбувається формування компетентностей у нових видах діяльності. Різні мотиви особистості та завдання розвитку передбачають координацію нових і вже набутих видів діяльності. Така координація можлива лише за умови існування певної дистанції між учнем та педагогом, який заохочує до діяльності, тобто, наявності «рольової дистанції». При цьому дорослішання учнів розглядається у двох аспектах: як «діяльність у майбутній професії» і як «оволодіння життям», що потребує виявлення та розкриття можливостей учнів, сприяння їх самореалізації, самоствердженню.

Водночас, необхідно враховувати, що у значній кількості учнівської молоді закладів професійно-технічної освіти недостатньо сформовані уміння психологічного подолання проблем, навички докладання когнітивних та поведінкових зусиль, спрямованих на активне усунення або послаблення стресової ситуації, досягнення життєвих цілей.

У цьому віці одночасно з фізичними змінами відбувається глибока перебудова психіки, зумовлена значною мірою психосоціальним впливом через постійне порівняння себе з однолітками, що супроводжується стурбованістю, тривожністю, конфліктними реакціями на зауваження. Часто кризи та конфлікти в цей період пов'язані з неадекватним, нетактовним або навіть брутальним ставленням до дорослих. Особливі переживання в учнів викликають дійсні або надумані відхилення від «норми» розвитку власного тіла.

Фізичні зміни, що відбуваються протягом періоду навчання, мають вплив на самооцінку учня та почуття власної значущості. Якщо вони здаються учневі недостатніми, то це може призвести до занепокоєння, гострих конфліктних ситуацій, агресивної та депресивної поведінки, поведінкових девіацій і навіть хронічного неврозу. Тому роль педагогів закладів професійної освіти полягає у сприянні формуванню в учнів нових стійких позитивних відчуттів власної ідентичності.

Водночас, необхідно враховувати вплив вікової специфіки учнів на потребнісно-мотиваційну сферу, що виражається в прагненні до фізичної активності, фізичного розвитку, а також інтроспекції (самоаналізу). В коло предметів мисленнєвого трактування особистістю раннього юнацького віку включаються власні почуття і вчинки, створюються ідеали та цінності.

У ранньому юнацькому віці потреба в любові супроводжується спрямованістю до незалежності, що віддаляє учня від батьківського дому, сімейного оточення і призводить до певної ізоляції, пошуку симпатій та любові поза сімейним колом.

Саме тому в цей період учень потребує особливої уваги з боку практичного психолога, соціального педагога, майстрів виробничого навчання, викладачів та поважливого ставлення до індивідуальності учня, диференційованого підходу з боку дорослих. В роботі з учнями варто враховувати їхній стан, переживання, відчуття. Переживання через власну фізичну недосконалість, комплекс некрасивості та інше можуть слугувати базою для серйозних душевних мук, які зовні проявляються роздратованістю, грубістю, агресивністю.

Для цього періоду характерне болюче самолюбство. Великого значення набуває для учня думка інших про його особистість. Емоції гніву, захоплення, гордості, презирства в максимальному вияві з перепадами екзальтації та відчаю складають основний фон настрою осіб раннього юнацького віку. Надзвичайно болісно у них проявляється підвищена чутливість до неповаги стосовно себе, приниження гідності.

У зв'язку з цим, педагогам закладів професійної освіти необхідно враховувати, що «репресивні» методи не дають високих виховних та навчальних результатів. Учні, які не отримали за свої, нехай невисокі результати, успіхи та старання певного заохочення, зовсім втрачають інтерес до навчання, здобуття професії. Дослідження, які були проведені видатним вченим Л. М. Собчик [7] свідчать, що 30% учнів на погані оцінки дають тривожно-депресивну реакцію (при цьому окремі намагаються зняти нервово-психічну напруженість наркотичними речовинами). Відсутність позитивних переживань створює атмосферу нерозуміння і неприйняття, суб'єктивне відчуття «глухого кута».

У окремих педагогів сформована думка, що учні повинні відчувати свідоме бажання добре вчитися й розуміти перспективне значення в їхньому житті освіти, високої кваліфікації. Необхідно враховувати, що цьому віку притаманно жити проблемами сьогодення. Наукою доведено, що тільки гіперкомпенсаторний механізм, фрустрованість життєво важливих проблем можуть зумовити велику наполегливість у досягненні майбутніх цілей.

В основному, значна кількість учнів не любить вчитися, оскільки необхідно долати свою ліню, обмежувати себе в інших потребах, мобілізувати увагу, посидючість. У зв'язку з цим, є обов'язковим використання в навчальному процесі різноманітних прийомів, засобів і методів пробудження та розвитку інтересу учнів до предметів, професії, яку вони здобувають.

Необхідно уникати явищ, коли загострене самолюбство учня стикається з амбіціями педагогів, які, діючи з позиції сили, намагаються здолати бунтарський настрій невдоволених. Образи педагога не повинні відбиватися на таких учнях, адже будь-яка деформація особистості є результатом неправильного виховання. Потрібно не ламати характер, а підлаштовувати свій підхід до індивідуальності учня, розвивати його самосвідомість, саморозуміння, сприяти розвитку його здібностей. Тільки любов і терпіння можуть дати добрий результат і є конструктивними в розвитку особистості, а усі інші шляхи – руйнівні.

У зв'язку з цим, особистісний підхід у профілактиці наркотичної залежності учнів закладів професійної освіти потребує від педагогів терпіння та розуміння особливостей учня, його темпераменту, індивідуального стилю мислення, мотиваційної спрямованості, тобто, врахування індивідуально-психологічних особливостей.

Диференціація індивідуально-психологічних особливостей учнів повинна здійснюватись у контексті порівняльного аналізу даних психодіагностичного дослідження з урахуванням конкретної ситуації, соціального оточення та ціннісної орієнтації, а також отриманої освіти, набутого учнями життєвого досвіду.

При проведенні профілактичної роботи на усіх її етапах важливо звертати особливу увагу на розвиток духовної сфери учнів, оскільки духовна сфера людського буття – це найвищий рівень людської самосвідомості. Готовність до духовності закладена в кожній людині, але для того, щоб вона наповнила її життя і душу, необхідний вплив оточуючого середовища та виховання, розвиток почуттів.

Духовність людини полягає в її вмінні вийти за межі вузько егоїстичного прагнення вижити, отримати задоволення досягти власних інтересів, захистити себе від небезпек. Наповнене духовним багатством життя передбачає не тільки включення в образ власного «Я» величезної інформації про світ, що її оточує, але й здатність розглядати своє «Я» в контексті Всесвіту. При цьому людина займає не споглядацьку позицію, а є суб'єктом діяльності. Духовна особистість – це особистість, яка прагне зрозуміти свою місію в цілісному світі, наповнити життя певним змістом й активно реалізовувати свій потенціал в ім'я визначених ідеалів, а не в суто егоїстичних цілях (Е. О. Помиткін, В. В. Рибалка, М. В. Савчин, Л. М. Собчик).

Духовність постає не тільки проблемою самосвідомості, вона є емоційна категорія, що передбачає в складному діалозі доброго та злого початків буття віддавати перевагу добру. Опорою в духовності є принципи релігійних положень, власні мораль, совість, які не дозволяють перейти межу, за якою можна утискувати інтереси інших людей, порушувати власні моральні установки й тим самим втратити самоповагу. Це також стремління наповнити своє життя захопленнями та інтересами з різних сфер буття, любов'ю до природи, людей, до того, що не є практично необхідним.

Л. М. Собчик стверджує, що духовна сфера людського буття – вершина творіння, але в її основі лежать закономірності, співзвучні природі світотворення. Це важливо підкреслити у зв'язку з тим, що індивідуально-типологічний паттерн мало змінюється протягом життя, а загальний малюнок характеру стійко зберігається як основна канва, по якій доля вишиває свій складний візерунок.

У зв'язку з цим, при здійсненні профілактики наркотичної залежності учнів закладів професійної освіти необхідно враховувати той факт, що більшою мірою спонтанні вияви потягу до духовного розвитку мають інтровертовані, тривожні й сенситивні типи особистості, тобто гіпотими. У них зі всього спектру потреб аффіліативна потреба є ведучою, що виявляється здатністю до співпереживання, схильністю до самоаналізу, тенденцією до гальмування

егоїстичних бажань і прагненням наблизити актуальний образ «Я» до ідеального. При цьому мотиви їхньої діяльності відрізняються гуманістичною спрямованістю. Цей тип особистості має базові властивості, що посилюють ймовірність імперативного потягу до духовно насиченого стилю життя.

Практичному психологу і соціальному педагогу з метою реалізації особистісного підходу у впровадженні психологічних засобів профілактики наркотичної залежності учнів закладів професійної освіти необхідно враховувати індивідуально-психологічні особливості, зокрема характерологічні прояви.

Гіпертимний тип акцентуації характеризується прагненням до самоствердження, надмірною активністю, імпульсивною поведінкою, схильністю до лідерства, надмірною комунікабельністю, агресивністю. Він базується на сильному типі нервової системи. При виражених зовнішніх проявах активності (рухливість, контактність) особистість цього типу менш диференційовано, без тонких нюансів спілкується з оточуючими. При цьому коло спілкування досить широке, але стосунки поверхневі, без схильності до глибоких прив'язаностей, контакти порушуються легко, без душевних страждань замінюються новими.

Нестійкий тип характеризується відсутністю вольових зусиль у досягненні мети, непосидючістю, гедонізмом. Такі учні проявляють лінощі в навчальній і трудовій діяльності, мають потяг до асоціального середовища, групових форм правопорушень. З даними акцентуантами необхідно працювати цілеспрямовано й наполегливо, контролювати відвідування учнями навчального закладу, виконання обов'язків. Залучення до спортивних секцій, соціально значущої громадської роботи формує в них такі якості, як: відповідальність, цілеспрямованість, наполегливість.

Збудливий тип акцентуацій характеру відрізняється схильністю до імпульсивних реакцій, необдуманих дій та висловлювань, поганим засвоєнням досвіду, максималізмом поглядів, нестійкими емоціями, полярними емоціями гніву та захоплення, що швидко змінюються, нестійкою самооцінкою

при надмірній амбіційності, відсутністю орієнтації на загальноприйняті норми поведінки та моралі, прийняті в суспільстві. При цьому проявляється підвищена сприйнятливність асоціальних впливів, примітивно-потребова мотивація, спрямована на задоволення будь-якою ціною миттєвих бажань, що може призвести до протиправної поведінки.

Демонстративний тип акцентуації проявляє прагнення постійно бути в центрі уваги оточуючих, відрізняється емоційною переконливістю та артистичністю. Учні цього типу великого значення надають думці оточуючих про них. Марнославство та копіювання поведінки – це той важіль, за допомогою якого кожний може перетягти такого учня на свій бік, у тому числі й деструктивне оточення.

Лабільний тип відрізняється яскравістю та глибиною емоційних переживань, чутливістю до знаків уваги, різниця швидкими змінами настрою, бурхливим проявом емоцій. Відсутність емоційної підтримки такого учня може призвести до гострих афективних реакцій.

Циклоїдних особистостей відрізняють перепади життєвого тону й настрою від надмірно підвищеного до неадекватно зниженого, депресивного. Такі учні потребують також особливої уваги, оскільки (особливо в депресивному стані) в них підвищується ризик наркотизації.

Тривожно-педантичні акцентуанти різняться нерішучістю, схильністю до самоаналізу, який супроводжується невпевненістю у прийнятті рішення. Водночас, через невпевненість, нерішучість у них проявляється дисциплінованість, висока виконавська дисципліна.

Інтровертований тип акцентуації демонструє схильність до самотності, яскраво проявляє реакцію занурення у внутрішній світ, невміння співпереживати, емоційну холодність. Дані акцентуанти можуть вживати наркотичні речовини з метою зміни стану свідомості, під час якого проявляють свою творчість. За допомогою наркотичної речовини зникає дискомфорт, вони легше контактують, спілкуються з однолітками.

Астено-невротичний тип акцентуації характеру вирізняється підвищеною втомлюваністю, тривожністю, роздратованістю, іпохондричністю. Такі учні потребують також особливої уваги. Вони повинні дотримуватись режиму праці та відпочинку.

Сенситивний тип проявляється в сором'язливості, надмірній вразливості, тривожності. Такі учні демонструють невпевненість у собі, їм притаманні почуття неповноцінності, підвищеної відповідальності. Воднораз, у сенситивних акцентуантів може спрацьовувати механізм психологічного захисту – гіперкомпенсація, що проявляється в брутальності, награній розпусті та грубощях. З сенситивними учнями необхідно працювати над формуванням адекватної самооцінки, впевненості у власних силах, формувати самоцінність.

Ці варіанти акцентуацій логічно співвідносні з дезадаптивними формами вияву провідних індивідуально-особистісних тенденцій та феноменологією застосовуваних у нашому дослідженні психодіагностичних методів.

Акцентуації особистості учнів – це лише переддиспозиція, яка може по-різному реалізовуватись у житті в залежності від вчасно розпізнаних індивідуальних особливостей учня та вмілого спрямування цих властивостей у соціально корисному напрямку.

Уважний аналіз з'ясованих властивостей з використанням психодіагностичних технік свідчить, що складною ситуацією є та, в якій у рамках однієї особистості об'єднуються ознаки, що співвідносяться з протилежними типами реагування. Так, поєднання характеристик, однозначно пов'язаних з ригідністю, лабільністю або гіпертимних і гіпотимних рис, або підвищеної тривожності з підвищеною агресивністю створює дуже суперечливий паттерн особистості, який значно ускладнює соціальну адаптацію особистості. Таке суперечливе поєднання нерідко стає основою для вираженого внутрішнього конфлікту й виявляє переддиспозицію до дисгармонійного розвитку особистості. Якщо акцент в характері учня виражається як провідна тенденція, але властивості особистості піддаються контролю інтелекту, зокрема, в соціально значущих ситуаціях, то мова йде про чітко окреслений

характер. Диференціація різних ступенів адаптованості (характер, акцентуація, психопатія) можлива при достатньо довгому спостереженні психолога за учнем, у той же час психодіагностика надійно та швидко дозволяє оцінити якісні показники, які дають можливість оцінити показники, що виявляють ті або інші індивідуально-психологічні особливості.

Отже, життя вимагає від учня закладу професійної освіти здатності успішно адаптуватися до нових умов, навчатися, перенавчатися, здобувати нові кваліфікаційні вміння, відповідати вимогам роботодавців. Ця здатність передбачає сформоване в молодих людей уміння усвідомлювати свої індивідуально-психологічні особливості, активно прагнути до вдосконалення, управляти власними емоціями, думками та поведінкою. Тобто, в межах освітнього середовища необхідною складовою процесу навчання є формування соціально зрілої особистості, здатної до саморозвитку, самоактуалізації, а значить – і до самопрофілактики.

Саморозвиток, самоактуалізація – це найвища форма самовдосконалення, свідомий, цілеспрямований вплив особистості на саму себе, який можливий за умови зрілої самосвідомості – максимального усвідомлення учнем себе, свого місця в навколишньому світі та своєї поведінки, що передбачає самоспостереження, самоаналіз, рефлексію, стає передумовою прагнення особистості до змін, до формування позитивного мислення.

Саморозвиток учня в процесі профілактики наркотичної залежності вимагає активної позиції самого учня у плануванні способу життя, діяльності. Це – вольовий процес, який потребує інтенсивної психічної активності особистості, здійснення регулятивних операцій, саморегуляції, самопрофілактики негативних впливів. Воля в поєднанні з емоціями виконує в духовному світі особистості регулятивні функції і завжди пов'язана з ціннісними орієнтаціями та інтелектом людини.

На індивідуальному рівні саморозвиток відбувається як у неусвідомлених, стихійних формах (імітація, стихійна адаптація, гра), коли учень не ставить за мету змінити себе власними зусиллями, так і в

усвідомлених формах (самовиховання, самоосвіта, самотворення, самовдосконалення), коли особистість виступає суб'єктом цілеспрямованої діяльності. У зв'язку з цим, на певних етапах тренінгового заняття необхідно пропонувати учням домашні завдання, вправи на самостійний розвиток, зокрема вольових якостей.

Здатність до саморозвитку, згідно з даними психолого-педагогічних досліджень, більшою мірою з'являється саме в ранньому юнацькому віці, який відповідає віковому періоду учнів закладів професійної освіти, та є сприятливим для самовдосконалення. Необхідно мати на увазі, що саморозвиток учнів за ступенем стійкості та тривалості може бути епізодичним, систематичним, з частковим або тотальним характером і спрямовуватись на формування чи викорінення певних рис особистості.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямку. Таким чином, головним завданням саморозвитку є спрямування учня до самоефективності, самоактуалізації. З поняттям саморозвиток тісно пов'язуємо поняття самопрофілактика наркотичної залежності.

Формування та посилення цих якостей пропонується у програмі тренінгового заняття, яке працює як профілактично-розвивальний тренінг та описаний у статті «Психологічні засоби профілактики наркотичної залежності учнів ПТНЗ» науково-методичного журналу «Професійно-технічна освіта» [2].

Перспективами подальших розвідок у даному напрямі є підготовка педагогів закладів професійної освіти до проведення профілактичної роботи із запобігання наркотичної залежності учнівської молоді.

Список використаної літератури

1. Каспрік, Н. М. Психологічні засоби профілактики наркотичної залежності учнів професійно-технічних навчальних закладів [Текст] : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Каспрік Наталія Миколаївна ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – К., 2012. – 246 арк. –Бібліогр.: арк. 174–190.

2. Каспрік, Н. М. Психологічні засоби профілактики наркотичної залежності учнів ПТНЗ / Н.М. Каспрік // Професійно-технічна освіта : науково-методичний журнал / гол. ред. Ничкало Нелля Григорівна. – 2013. – № 2(59). – С. 19–22.
3. Максимова, Н. Ю. Соціально-психологічний аспект профілактики адиктивної поведінки підлітків та молоді / Н. Ю. Максимова, С. В. Толстоухова. – К., 2000. – 200 с.
4. Помиткін, Е. О. Духовний розвиток учнів у системі шкільної освіти : наук.-метод. посіб. / Е. О. Помиткін. – К. : ІЗМН, 1996. – 164 с.
5. Рибалка, В. В. Честь і гідність особистості як предмет діяльності практичного психолога / В. В. Рибалка. – К. : Шк. світ, 2010. – 128 с.
6. Савчин, М. В. Методологічні та практичні проблеми психотерапії у контексті духовної парадигми психології / Мирослав Савчин // Психологія і суспільство : науковий журнал / гол. ред. Фурман Анатолій Васильович. – 2009. – №4. – С. 229–241.
7. Субчик, Л. Н. Введение в психологию индивидуальности / Л. Н. Собчик. – М. : Институт прикладной психологии, 1998. – 512 с.

Рецензент: кандидат педагогічних наук, доцент Шевчук Л. І.

Стаття надійшла до редакції 4.08.2015

Сыско Н. Н. Профилактическая работа по предупреждению наркотической зависимости учащейся молодежи заведений профессионального образования

В статье предлагаются подходы к организации профилактической работы по предупреждению наркотической зависимости учащейся молодежи учреждений профессионального образования. Отмечено, что необходимо учитывать характерологические особенности учащихся учреждений профессионального образования, специфику социальной среды, в которой находится ученик; повышать уровень культуры в учебном заведении. Акцентировано внимание на развитие духовной сферы учащихся. Отмечено, что саморазвитие ученика в процессе профилактики наркотической зависимости требует активной позиции самого ученика в планировании образа жизни, деятельности.

Ключевые слова: *профилактическая работа, наркотическая зависимость, учащаяся молодежь, индивидуально-психологические особенности, заведение профессионального образования.*

Sysko N. Prophylactic work of youth`s drug prevention in vocational schools

The article offers approaches to prevention work of youth`s drug dependence in vocational education. Indicated that at the initial stage of preventive work organization leaders, teachers, practical psychologists, social educators should consider characters of vocational schools` students, specific social environment; raise the level of culture in school. It was emphasized that should be created psychological and pedagogical conditions for the cultivation of students in physical labor and intellectual development. The attention is focused on the development of students`spiritual sphere disciples as spiritual sphere of human existence - the highest level of human consciousness. Solved characterological manifestation emphasis. It is noted that in educational environment necessary part of the learning process is the formation of socially mature personality, capable of self-development, self-actualization, and self. It was emphasized that self-development, self-actualization are the highest forms of self-conscious, purposeful influence of personality for itself, which is possible provided mature identity - the largest student`s awareness of themselves, his place in the world and his behavior, which involves introspection, self-examination, reflection, becomes the prerequisite personality desire to change, to formation of positive thinking. Indicated that student`s self-development in the prevention of drug addiction requires the student`s active position in lifestyle and activities planning. It`s a volitional process which requires intense mental individual activity, the implementation of regulatory operations, self-regulation, and self negative impacts In individual spiritual world the will with emotions perform the regulatory functions and always related with value orientations and human intelligence. It was emphasized that the capacity for self-development appears in early youth and it is favorable for self improvement. Indicated that students` self-development by degree of stability and durability can be episodic, systematic, with partial or total character and be directed to formation or elimination of certain personality traits. Therefore, the main task of self is direction student for the self-efficacy, self-actualization. Such notions as: self-development and self closely are associated with the concept of addiction.

Keywords: prophylactic work, drug prevention, youth, individual psychological characteristics, vocational schools.